

3. Александрова В. П. Тенденції розвитку науково-технічних пріоритетів у промисловості України / В. П. Александрова // Проблеми науки. - 2003. - № 2. - С. 1318.

4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком / С. М. Ілляшенко. - Суми : ВТД "Університетська книга" ; К. : Вид. дім "Княгиня Ольга", 2005. - 324 с.

5. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності / М. А. Йохна, В. В. Стадник. - К. : Вид. центр "Академія", 2005. - 400 с.

6. Козик В. В. Можливості та проблеми формування інно-

ваційних структур / В. В. Козик // Регіональна економіка. - 2005. - № 1. - С. 195-202.

7. Інвестиційна та інноваційна діяльність : [монографія] / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Н. В. Тувакова, А. Я. Кузнєцова. - Львів : ЛБІ НБУ, 2003. - 233 с.

8. Федулова Л. І. Інноваційна економіка / Л. І. Федулова. - К. : Либідь, 2006. - 480 с.

9. Чухрай Н. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві / Н. Чухрай, Р. Патора. - К. : КОНДОР, 2006. - 398 с.

N. Kolinko

ANALYSIS OF EFFICIENCY OF GUIDANCE BY INNOVATIVE ACTIVITY ON BASIS OF ABC-XYZ-ANALYSIS

The article is devoted the analysis of guidance of innovative activity of industrial enterprises on the basis of the use of method of ABC-XYZ-analysis. The algorithm of analysis of leading innovative activity is offered. As a result of combination of ABC-analysis and XYZ-analysis in a computer-integrated matrix nine groups which allowed us to formulate conclusions in relation to guidance innovative activity of industrial enterprises are got an analysis. The conducted research enabled us to define the most effective leaders of innovative activity.

Key words: guidance, effective leader, innovative activity, ABC-XYZ-analysis.

© Н. Колінко

Надійшла до редакції 25.04.2012

УДК 339.5

ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

НАТАЛІЯ КОСТЕНКО,

кандидат економічних наук, доцент кафедри зовнішньоекономічної діяльності підприємств Донецького національного технічного університету

У статті охарактеризовані фактори взаємодії націй, які відображають сутність цивілізаційного розвитку. Відображені погляди на економічну інтеграцію крізь призму минулого з екстраполяцією на сучасність. Визначені аргументи на захист регіональної економічної інтеграції.

Ключові слова: автаркія, інтеграція, цивілізація, чинники, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми дослідження. Поглиблення інтернаціоналізації світового господарства відбувається шляхом глобалізації та міжнародної економічної інтеграції. Цілі та завдання міжнародної економічної інтеграції визначаються геоекономічними пріоритетами підвищення конкурентоспроможності країн за рахунок поєднання спільних національних інтересів щодо характеру використання ресурсного потенціалу регіонів. Наголос сучасного дискурсу полягає в пошуку напрямів та характеру взаємодії націй. Кожній нації притаманні певні ознаки, які виражають її самоідентифікацію: від культурно-історичних до політичних складових, однак економічні ознаки виступають головними важелями еволюції людства. Отже, визначальними характеристиками розвитку людства завжди залишаються

цивілізаційні аспекти, спрямовані на подолання важливих проблем, що постають перед окремими націями. Але тільки спільні зусилля надають шанс людському універсуму щодо прагнення постійного пошуку кращої моделі соціально-економічного розвитку. Тому вивчення минулих надбань із поєднанням сучасних досліджень дасть змогу зрозуміти нам: чи ми на правильному шляху?

Аналіз останніх досліджень. Цивілізаційні аспекти еволюції людства бентежили думки багатьох дослідників у різні часи: істориків Л. Мечникова та Б. Шапталова [1], геополітиків А. Мехена та О. Дугіна [3], економістів В. Сомнера [7] та А. Філіпенка [4], Г. Колодка та Т. Ісаченка [9, 10]. Кожний із дослідників виділяє фактори, які сприяють економічній інтеграції.

Мета дослідження - визначення цивілізаційних аспектів процесів регіональної інтеграції, які сприяють еволюції людського універсуму.

Виклад основного матеріалу. Характер виникнення, розвитку, процвітання та занепаду держав завжди є предметом історичних трактатів. Цивілізаційні аспекти відображали характер домінування тих або інших країн на планеті. Певні фази характеризуються розширенням впливу на інші держави шляхом географічної або економічної експансії. Аналізу історичних фактів та чинників економічної експансії присвячує свої роботи російський учений Б. Шапталов. Досліджуючи роботу історика Л. Мечникова "Цивілізація и великие исторические реки" (яка була написана в 1889 році), Б. Шапталов звертає увагу на типологічні особливості створення ранніх держав. У вказаній науковій праці він виділяє "річкові" держави, населення яких почало будувати свою цивілізацію за рахунок будови іригаційних систем. Так виникли держави навколо Нілу, Євфрату, Інду та Хуанхе. Потім з'явилися "морські" держави, які розташовувалися на берегах Середземномор'я: Греція, Фінікія, Рим, Карфаген. Майбутнє Л. Мечников пов'язував з "океанічними" державами, які є більш масштабними за розмахом діяльності та впливу [1, с. 182]. Ранні держави формувалися завдяки наявності спільної інфраструктури: річкові та морські порти, іригаційні системи, торговельні шляхи. Інфраструктурні об'єкти завжди виступали й виступають зараз зв'язуючою ланкою у формуванні державності завдяки щільному налагодженню торговельної співпраці.

У середньовіччі (XIII-XV ст.) особливий інтерес являють союзи міст, які розташовані на територіях різних держав, що мали за мету охорону своєї торгівлі - ганзи (з німецької - союз). Відомі Лондонська ганза, яка поєднала 17 міст Франції та Англії (уперше згадується в 1240 р.); Кельнська ганза, що була утворена німецькими містами (відомості про неї з'являються з 1157 р.). Остання в другій половині XIII ст. втратила своє значення, а міста, що її утворювали, приєдналися до більш потужного союзу - Тевтонської, або Великої німецької ганзи із центром у Любеку (1267 р.). Початком Великої німецької ганзи став договір про співпрацю між гільдіями Любека та Гамбурга. Одним з основних принципів співпраці стала безмитна торгівля. Джерелом надходжень до міської казни були податки із членів місцевої Ганзи, що дозволяло відмовитися від митних зборів [2, с. 8-9]. Отже, питання утворення спільного торговельного простору, на якому підприємці користуються пільговими умовами, і до сьогодні залишається першочерговим принципом інтеграції.

В основі взаємодії сучасних націй, як і колись, виступають життєво необхідні водні та земельні ресурси. Давньоєгипетська цивілізація існує понад шість тисячоліть, але й досі використовується лише 5 % земельних ресурсів, які сконцентровані в долині Нілу. Ці першочергові ресурси задають характер господарчих та інших відносин населення, але зараз вони не є визначальними, оскільки їх відсутність стимулює націю до пошуку науково-технологічних рішень щодо наведених обмежень.

Досліджуючи генезу геополітики, О. Дугін визначає, що для Альфреда Мехена головним інстру-

ментом політики була торгівля. Взірцем морської потуги для А. Мехена був Карфаген, а потім Англія, еволюція яких стала можливою завдяки розвитку "морської торгівлі". Саме торгівля була, на думку А. Мехена, первинною ланкою розвитку людської цивілізації, а військовий флот мав виступати гарантом забезпечення цієї торгівлі.

А. Мехен уважав, що аналізувати позицію й геополітичний статус держави слід на підставі 6 критеріїв:

1) географічне положення держави, її відкритість морям, можливість морських комунікацій з іншими країнами. Протяжність сухопутних кордонів, здатність контролювати стратегічно важливі регіони. Здатність загрозувати своїм флотом території супротивника;

2) "фізична конфігурація" держави, тобто конфігурація морського узбережжя і кількість портів, на ньому розташованих. Від цього залежить процвітання торгівлі й стратегічна захищеність;

3) протяжність території. Вона дорівнює протяжності берегової лінії;

4) статистична кількість населення - важлива для оцінки здатності держави будувати кораблі та їх обслуговувати;

5) національний характер. Здатність народу до заняття торгівлею, оскільки морська потуга ґрунтується на мирній і широкій торгівлі;

6) політичний характер правління. Від цього залежить переорієнтація кращих природних і людських ресурсів на творення потужної морської сили [3].

І до сьогодні ці критерії залишаються першочерговими в стратегічному розвитку держав, розширюючи їхні можливості в геоекономічному просторі. Згідно зі щорічними публікаціями Світового економічного форуму Doing Business, The Global Enabling Trade Index, одним із критеріїв торгівлі є вартість та час доставки контейнера. Але нове століття додає й нові критерії, які виникають із переходом багатьох країн у фазу інформаційного суспільства, переводячи розвиток цивілізацій у нову якісну фазу й визначаючи, наприклад, Індекс мережевої готовності.

Локальні цивілізації виражають культурно-історичні, етнічні, релігійні, економіко-географічні особливості окремої країни, групи країн, етносів, які пов'язані загальною долею. Основними ознаками локальних цивілізацій є:

1) певна єдність культурної спадщини;

2) межі таких цивілізацій, які не збігалися з кордонами географічних районів, а визначалися за наявністю умов, що дозволяли населенню на певній території підтримувати більш інтенсивні, ніж в інших прикордонних районах, зв'язки;

3) спільність релігій або домінування однієї з конфесій окремої релігії;

4) відносна компактність територій, яка створює можливість постійних економічних та духовних контактів [4].

Процес інтеграції тісно пов'язаний як з економічними, так і з культурними чинниками. Нарис шляхів розвитку людства в майбутньому тисячолітті, зроблений Е. Ласло, акцентує, що "інтегральна культура наводить мости, згладжує відмінності, установлює зв'язки між народами, гармонізує зусилля та відкриває високі загальні цілі" [5].

Позитивна роль регіональної інтеграції проявляється в прагненні країн до налагодження стосунків, пошуку спільних загальноісторичних подій, обміну досвідом та знаннями, культурною спадщиною. І в цьому ракурсі регіональна інтеграція виступає формою впливу на державні інституції завдяки висуванню наднаціональних цілей, ідей та норм безпеки. Регіональна інтеграція дозволить розширити межі економічного контролю крізь державні кордони до гео економічного рівня, вибудовуючи нові орієнтири соціально-економічного розвитку людства та покрокового переходу до глобального суспільства.

Узагальнюючи наукові надбання, А. С. Філіпенко обґрунтовує, що основу сучасного цивілізаційного знання складають п'ять основних відносно самостійних парадигм, сукупність яких надає можливість скласти більш цілісне уявлення про генезу, структуру та динаміку сучасних цивілізаційних процесів: загальноісторична; філософсько-антропологічна; соціокультурна; економічна; технологічна [4, с. 47].

Звернемо увагу саме на економічні процеси. Співвідношення економічних факторів у певні періоди призводить до циклічного розвитку цивілізацій як складних систем, то ведучи їх до занепаду, то відроджуючи в новій якості.

Визначаючи специфічність циклічних ритмів історичного процесу, А. С. Гальчинський виокремлює таку послідовність:

- цикл гібридизації, що притаманний перехідним системам, високий потенціал саморозвитку яких визначається гетерогенністю їхньої структурної побудови;

- цикл гомогенізації системи, її "самоочищення"

від різновалентних утворень: подолавши межу самоствердження, система починає розвиватися в напрямі структурної однорідності й на цій основі набуває ознак мутантності. Відповідно обмежується потенціал її саморозвитку - система перестає втілювати в собі ознаки динамічності, стає консервативною;

- цикл кризового розвитку системи, її структурного оновлення за рахунок формування нових гібридних утворень, взаємодія яких відновлює потенціал самозбагачення [6, с. 102].

Наводячи історичні факти минулих століть, В. Сомнер підкреслює, що тільки за посередництва торгівлі цивілізація й розповсюджувалася по земній кулі. Більш цивілізовані народи, які знаходилися в торговельних відносинах із менш цивілізованими, передали їм свою азбуку, поняття про рахунок, вагу та міри, знайомство з астрономією, із різними знаряддями й зброєю, із чеканкою монет, з обробкою металів, шкіри та вовни й з усіма іншими плодами знань та винахідливості, які складають основу нашого добробуту [7, с. 36].

Сучасний період характеризується, з одного боку, перманентним протіканням кризових явищ в економіці, а з іншого - збільшенням інтересу країн до налагодження торговельних стосунків у регіональній площині, що значно змінює структуру та сутність існування людського універсуму. На цьому тлі прагнення до взаємодії країн лише посилюється бажанням об'єднувати спільні ресурси цивілізацій.

На нашу думку, світова система проходить саме третій цикл кризового розвитку, оскільки після краху комуністичної системи у світі збільшилася кількість нотифікацій регіональних інтеграційних угруповань, що відображені в табл. 1.

Таблиця 1. - Нотифікації регіональних торговельних угод у межах СОТ/ГАТТ*

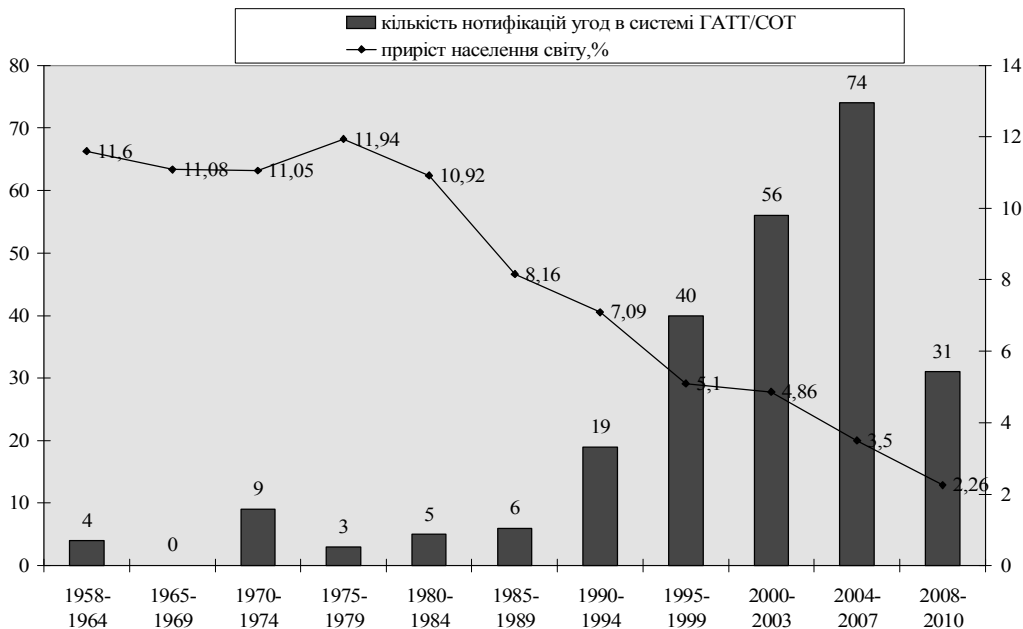
	Розвинуті країни		Розвинуті країни – країни, які розвиваються		Країни, які розвиваються		Загалом
	Товари	Послуги	Товари	Послуги	Товари	Послуги	
1958-1964	2	1			1		4
1965-1969							0
1970-1974	5	1	1		2		9
1975-1979			2		1		3
1980-1984	2	1	1		1		5
1985-1989	1	2	1		2		6
1990-1994	7	1	3	1	7		19
1995-1999	20	1	7	1	7	4	40
2000-2003	3	1	20	7	19	6	56
2004-2007	7	4	20	15	19	9	74
2008-2010			13	8	6	4	31
Загалом	47	12	68	32	65	23	247

*Джерело: Miroslav N. Jovanovic International Handbook on the Economics of Integration: General Issues and Regional Groups Edward Elgar Publishing, 2011. - P. 8.

Дані табл. 1 відбивають характерні періоди зростання нотифікацій регіональних торговельних угод, де зламним моментом стали 1990-ті роки, а пік припадає на 2004-2007 рр. Безсумнівно, позитивною тенденцією стало збільшення укладання угод між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються. У таких угодах країни, що розвиваються, отримують важливі стимули розвитку. На основі даних СОТ простежимо еволюцію нотифікацій регіональних торговельних угод із часів створення системи ГАТТ у порівнянні з приростом населення світу (рис. 1).

У наведеному випадку (рис.1) чітко простежується циклічність процесу, що є ознакою складної системи, яка крокує за певними принципами та законами. При уповільненні темпів приросту населення збільшується прагнення націй до об'єднання. За прогнозами UNCTAD, пік падіння приросту кількості населення припаде на 2012 рік, далі тенденція відображатиме повільне збільшення темпів приросту. Найменшого значення приріст населення досягне у 2050 р. у порівнянні з 2045 й складе 2,19 %.

В "Основах торговельної політики та правил СОТ" економічна інтеграція визначається як притаманний

Приріст населення розраховано автором за даними: <http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=97>

Рис. 1. Еволюція нотифікацій регіональних торговельних угод у системі ГАТТ/СОТ у порівнянні з приростом населення світу.

сучасному суспільству об'єктивний процес поступового зрощування господарських механізмів двох або декількох держав, які знаходяться, як правило, в одному регіоні приблизно на одному рівні економічного розвитку, мають спільні соціально-економічні та політичні системи й пріоритети та проводять політику інтеграції. Інтеграція виникає за таких умов: високий рівень монополістичного капіталізму та його інтернаціоналізація, близькість економічних інтересів країн-учасниць, відсутність між ними великих політичних суперечностей, суб'єктивна готовність політичних еліт до втрати певної частини національного суверенітету в інтересах вирішення довгострокових економічних і політичних завдань інтеграції та їх готовність сформувати ці завдання [8, с. 335].

В умовах глобалізації держава не в змозі дотримуватись принципів автаркії, оскільки сучасні проблеми все рідше мають суто локальний характер, а створення глобального суспільства наштовхується на проблеми самоідентифікації та національної самодостатності з боку населення країн. Модель побудови "Глобального суспільства II" викликає певний скепсис, оскільки, окрім кордонів, необхідно враховувати ментальність націй, культурні та релігійні традиції тощо.

Інтеграційна ідеологія пронизує всі часи існування людського універсуму. Регіональна інтеграція - це шлях до поступового подолання територіальних кордонів, коли країнам та народам потрібні десятки або сотні років, щоб пристосувати своє життя до нових умов.

Наприкінці XIX століття В. Сомнер, розвінчуючи міфи про користь протекціонізму, приділяє увагу й локальним інтеграційним процесам: "На мою думку, місцеві угруповання матимуть більше значення й принеситимуть більшу користь, якщо являтимуть собою добре організовані підрозділи людських рас за умови, що вони утворені вільно, а їхні взаємні стосунки розвиваються природним чином [7, с. 86]".

Масштаби та тенденції інтеграції відображають

характер глобалізації. Але, як підкреслює відомий польський учений та державний діяч Г. Колодко, як не слід плутати, а тим більше ототожнювати інтеграцію з глобалізацією, також слід пам'ятати, що прогресуюча економічна інтеграція як констатуюча риса глобалізації - це дещо більше, ніж поєднання ринків з наступним їх відкриттям, усунення політичних та економічних бар'єрів, введення конвертованості валют, зниження витрат транспорту і зв'язку. Бо тут ідеться також про створення інтегрованих наднаціональних структур.

Далі він узагальнює характер інтеграції, відзначаючи її головні позитивні наслідки: де вище інтеграція, там вище й добробут. Повна інтеграція - це не тільки великий ринок і відповідні вигоди, масштаб виробництва, але й більш низькі витрати на угоди, більш високий ступінь передбачення та стабільність відносин у сфері виробництва та торгівлі [9, с. 139].

За допомогою різних регіональних інтеграційних механізмів, які працюють по всьому світу, країни намагаються знайти нові спільні рішення існуючих проблем, а також поліпшити колективне прийняття рішень, щоб розв'язати проблеми, які не можуть бути вирішені самостійно відповідними національними урядами.

З історичних прикладів доцільно розглянути становлення Сполучених Штатів Америки, які сформувалися з десяти, а потім із п'ятдесяти територій різного характеру - частково колишніх британських та французьких колоній, мексиканських земель та земель, відвойованих в іспанських колонізаторів, російських володінь (штат Аляска), полінезійського королівства Гавайї¹ та французьких територій Нового Орлеану². Об'єднання в єдине ціле різних тери-

¹ Колодко Г. В. Мир в движеніи / Г. В. Колодко ; [пер. с пол. Ю. Чайникова]. - М. : Магистр, 2009. - С. 140.

² Сомнер В. Заблуждения протекционизма / В. Сомнер ; [сост. А. Куряев]. - Челябинск : Социум, 2002. - С. 86.

торій, у великі конгломерати держав чи імперій допомогло людству в розвитку цивілізації, незважаючи на загарбницький характер захоплення земель.

Формування системи взаємопов'язаних процесів регіональної інтеграції у світовій економіці, виявлення ступеня їх впливу на багатосторонню торговельну систему під егідою ГАТТ/СОТ, формат співпраці торговельних блоків, пошук оптимальних моделей їх взаємодії потребує критичного осмислення концепцій та, відповідно, проведення оцінки й прогнозування розвитку цих процесів у майбутньому.

Орієнтація країн на створення спільних інтеграційних блоків передбачає підвищення ефективності щодо реалізації економічної політики. В умовах формування "відкритого регіоналізму" відбувся перегляд аргументів щодо захисту регіональних інтеграційних угруповань.

По-перше, регіональні угоди формують основу для створення сприятливих умов торгівлі; регулювання процесів щодо лібералізації в межах угоди має дієвіший характер, ніж у мультilaterальній системі.

Так, на просторі ЄС у вільному обігу знаходяться товари понад 12 тис. позицій, аналогічні вільні ринки утворили НАФТА та АСЕАН.

По-друге, у межах інтеграційних об'єднань лібералізація і, головним чином, уніфікація та зняття нетарифних обмежень здійснюються швидше, ніж у рамках багатосторонньої торговельної системи.

По-третє, заходи з лібералізації, які "відпрацьовані та перевірені" на регіональному рівні, переносяться в практику роботи СОТ.

По-четверте, ініціативи з регіональної інтеграції є добрим стимулом для подальшої активної роботи чиновників та політиків на міжнародному рівні.

По-п'яте, регіональні механізми дозволяють підтягнути рівень економічного розвитку більш слабких ланок регіону за рахунок більш сильних в економічному відношенні партнерів.

По-шосте, інтеграційні об'єднання сприяють вирішенню складних політичних конфліктів, які не змогли бути вирішені до цього. Наприклад, відбулося згладжування протиріч між Францією та Великою Британією після створення ЄЕС; пом'якшення відносин між Бразилією та Аргентиною в процесі об'єднання в межах МЕРКОСУР; зняття воєнно-політичної напруги у відносинах Японії та Китаю в процесі взаємодії в рамках АТЕС [10, с. 57-58].

Завдяки укладенню регіональних угод форсується процес економічної інтеграції країнами, близькими за географічним критерієм, але не завжди однаковими за рівнем розвитку. У разі сильних відмінностей в економічному розвитку регіональне угруповання виробляє критерії конвергенції, які сприяють зближенню країн за певними макроекономічними параметрами. Конвергенція надає можливість країнам поступово пристосуватися до нових умов, адаптувати економіку до більш високих макроекономічних показників, одночасно забезпечуючи нові стандарти якості життя населення.

Інтеграція допомагає країнам яскравіше визначити власну самоідентифікацію серед інших країн інтеграційного угруповання, окреслювати власні цінності та вписувати їх у загальну систему цінностей, утворюючи синергетичний ефект у формуванні та розвитку об'єднання. У цьому ракурсі в ЄС на толерантній основі підходять до формування соціальної політики.

Головний сенс регіональної інтеграції полягає в консолідації потенціалів країн у різних сферах задля перетворення їх у реальний капітал завдяки адаптації до нових умов формування єдиного соціально-економічного та політичного простору. Дотримання певних правил допомагає країнам знайти напрями та шляхи ефективної інтеграції. Економічна інтеграція як форма міжнародних економічних відносин доцільна в разі її ефективності, яка проявляється у взаємодії національних економік у межах поділу праці між країнами інтеграційного угруповання та створення однакових умов для руху товарів та послуг, капіталів та робочої сили.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Визначаючи характер інтеграційних процесів, необхідно узагальнити їх наслідки для економіки країн, які укладають регіональні торговельні угоди, а саме: сучасні регіональні торговельні угоди здебільшого формуються за функціональними ознаками співпраці; поступово змінюється рівновага від центру до периферії інтеграційного блоку; у торговельних блоках відбуваються зміни ефектів від згортання до розширення торгівлі; підвищення економічної ефективності виробництва в межах міжнародного розподілу праці; відбувається лібералізація не тільки товарного обміну, але й вільне пересування праці, капіталу та інших факторів виробництва.

Процеси економічної інтеграції сприяють цивілізаційному розвитку завдяки обміну досвідом, поєднанню ресурсів, спільному розвитку інфраструктури, передаванню технологій, веденню торговельного обміну тощо й у перспективі потребують більш ґрунтовних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шапталов Б. Н. Теория и практика экспансионизма: Опыт сильных держав / Б. Н. Шапталов. - М. : Книжный дом "ЛИБРОКОМ", 2009. - С. 182.
2. Таможенный союз стран Евразийского экономического сообщества. Комментарий и документы / [С. И. Истомин, С. П. Булавин, Я. И. Моравек и др.] ; [под общ. ред. Ю. Ф. Азарова]. - М. : ЗАО "Издательство "Экономика", 2003. - С. 8-9.
3. Дугин А. Основы геополитики / А. Дугин. - М. : АРКТО-ГЕЯ-центр, 2000. - 928 с.
4. Филипенко А. С. Экономическое развитие: цивилизационный подход / А. С. Филипенко. - М. : ЗАО "Изд-во "Экономика", 2002. - С. 47.
5. Ласло Э. Пути, ведущие в грядущее тысячелетие. Проблемы и перспективы / Э. Ласло // Вопросы истории естествознания и техники. - 1998. - № 1. - С. 149.
6. Гальчинський А. С. Економічна методологія. Логіка оновлення : [курс лекцій] / А. С. Гальчинський. - К. : АДЕФ-Україна, 2010. - С. 102.
7. Сомнер В. Заблуждения протекционизма / В. Сомнер ; [сост. А. Куряев]. - Челябинск : Социум, 2002. - С. 36.
8. Основы торговой политики и правила ВТО. - М. : Международ. отношения, 2005. - С. 335.
9. Колодко Гжегош В. Мир в движении / Г. В. Колодко ; [пер. с пол. Ю. Чайникова]. - М. : Магистр, 2009. - С. 139.
10. Исаченко Т. М. Торговая политика Европейского Союза / Т. М. Исаченко. - М. : Изд. дом Гос. ун-та - Высшей школы экономики, 2010. - С. 57-58.

N. Kostenko

CIVILIZATION ASPECTS OF ECONOMIC INTEGRATION PROCESSES

The article clarifies nation's interaction factors that represent the core of civilization development. Author considered views to economic integration through the prism of the past with extrapolation to the present. Arguments for regional economic integration were phrased as well.

Key words: autarky, integration, civilization, factors, socio-economic development.

© Н. Костенко

Надійшла до редакції 06.04.2012

УДК 332.142.6+339.138

ПОТЕНЦІАЛ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛАКОФАРБОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В АСПЕКТІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ЇХ ВИРОБНИЦТВА

ОЛЕНА ОВСЧКІНА,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства

*Технологічного інституту Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля,
м. Северодонецьк*

ОЛЬГА МАСЛОШ,

кандидат хімічних наук, доцент кафедри економіки підприємства

*Технологічного інституту Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля,
м. Северодонецьк*

У статті розглянуто теоретико-практичні питання екологізації суспільного виробництва та охарактеризовано особливості формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств лакофарбової промисловості в аспекті екологічної орієнтації виробництва. Виявлено зовнішні та внутрішні фактори впливу на прискорення процесу екологізації господарської діяльності галузевих підприємств та їх функціонування як еколого-економічних систем.

Ключові слова: лакофарбова промисловість, екологізація, екологічний субпотенціал, потенціал конкурентоспроможності, природовідтворювальна модель господарювання, еколого-економічна система.

Постановка проблеми. Вітчизняне виробництво будь-яких галузей промисловості з метою підвищення своєї конкурентоспроможності, передусім на національному ринку, потребує радикального техніко-технологічного оновлення, яке можливе в процесі переходу на дійсно інноваційний шлях розвитку та створення умов інтенсивного впровадження інновацій. У комплексі цих умов найвагомішою, на наш погляд, виступає екологічна орієнтація промислових підприємств, тобто виробництво продукції, що відповідає екологічним вимогам суспільства та конкретних споживачів. Задоволення цих вимог базується на екологічних інноваціях, упровадження яких безпосередньо пов'язане з екологізацією виробництва - найважливішого компонента розвитку суспільства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Екологізація виробництва поряд з інформатизацією та поширенням комунікаційних зв'язків належить до сукупності світових тенденцій, що утворюють головні інноваційні контури XXI століття та лідирують за глибиною впливу на всю людську діяльність [1, с. 28]. Розгорнута трактовка екологізації виробництва пов'язана передусім із розв'язанням цілого блоку теоретичних і практичних питань організації й управління господарською діяльністю різномірних економічних суб'єктів. До теоретичних питань екологізації виробництва з позицій макrorівня організації національних економічних систем, дослідники [2-4] відносять: а) розробку підходів до класифікації видів економічної діяльності, товарів і послуг, належних до